

NSB behandeld en waarbij de beweging moest proberen het succes van de Duitse leermeesters te imiteren. U weet het resultaat: dat is haar uiteindelijk niet gelukt, maar de zingende formaties van WA, SS, het Vrijwilligerslegioen, de Jeugdstorm, de NSKK en noemt U maar op, waren tot eind 1942 een heel eind op weg, mede dank zij de Duitse frontsuccessen, het Nederlandse volk te intimideren.

Na Stalingrad en El Alamein kwam de definitieve kentering. Het initiatief lag nu niet meer bij de Duitsers en na twee jaar van oneindig leed en verdriet werd in de loop van het jaar 1944 het voor iedereen duidelijk: De Beweging was definitief uitgezongen!

Het is Groeveld gelukt aan de hand van teksten der (strijd)liederen en diverse illustraties het NSB-gevoel van heldendom, superioriteit en onoverwinnelijkheid op de lezer over te brengen. Tevens is er aandacht voor drie van de belangrijkste tekstschrijvers en/of componisten te weten: Melchert Schuurman, Piet Heins en Jaap van Kersbergen.

De onderwerpen zijn overzichtelijk en voor iedereen duidelijk behandeld, tevens is de auteur in staat zijn verhaal te vertellen, terwijl je leest is het of je naar hem luistert, maar pas op want het zijn 224 blz!

Samenvattend durf ik te mogen stellen: Een interessant boek over een breed onderwerp, goed geschreven dat eigenlijk niet mag ontbreken in Uw verzameling Tweede Wereldoorlog. Tevens is een CD bijgesloten met een selectie van 26 opnames van de bekendste Nederlandse en enkele Duitse nationaal-socialistische gezongen marsen.

(Frits Speyers)

Rotterdam in de Tweede Wereldoorlog

Auteur: J.L. van der Pauw i.s.m. gemeentearchief Rotterdam; Uitgeverij Boom; 956 pag; ISBN 90 8506 160 1; Prijs € 49,50; Opgenomen in de reeks Historische Publicaties Roterodanum nummer 161.

Veel was al verschenen over Rotterdam en de Tweede Wereldoorlog toen de historicus J.L. van der Pauw in 2001 in opdracht van het gemeentebestuur van Rotterdam begon aan een project om een alles omvattende beschrijving van Rotterdam in de

Tweede Wereldoorlog te maken, uitgaande van de vraag hoe men in Rotterdam reageerde op de oorlog, het bombardement en de Duitse bezetting.

De schrijver maakt gebruik van de bekende tijdvakken, waarin de Tweede Wereldoorlog te verdelen valt. Hij begint met een duidelijke beschrijving van Rotterdam vóór de oorlog, men was al bezig met de toekomst van de (binnen)stad, de ontwikkeling van de havens en de bouw van de Maastunnel, de mobilisatieperiode en het dagelijkse leven, de voorbereidingen om de bevolking voor te bereiden op de gevaren van de oorlog, de schuilplaatsen.

De meidagen worden behandeld, waarbij de vele, veelal onbekende, haarscherpe foto's, soms zelfs in kleur, een duidelijke meerwaarde aan dit boekwerk geven. De nadruk ligt op de strijd rond de Maasbruggen en analyse van het bombardement waarbij uitgegaan wordt van een Wehrmacht- en een Luftwaffescenario. De rol van de Rotterdamse Burgerwacht en de Rotterdamse politie tijdens de meidagen blijft onbesproken, terwijl die juist uitgebreid ter sprake komt in Nierstrasz 1952.

Uitgebreid wordt de discussie besproken die door de jaren heen rond de strijd in de meidagen en het bombardement is gevoerd. De auteur weet een duidelijk overzicht te geven van veel bekende en minder bekende standpunten. Hij beschrijft uitgebreid de eerste tijd na de capitulatie, zowel van overheidswege als vanuit de burgerij gezien. Ook hier valt het oog op details en de prachtige, haarscherpe en veelal onbekende foto's.

Duidelijk worden de ontwikkelingen op politiek en militair gebied in de eerste jaren geschetst.

De Beauftragte, dr. Völckers, hield het belang van Rotterdam goed in het oog, evenals de nieuwe NSB-burgemeester Ir. Müller, die burgemeester Oud opvolgde. Na zijn aantreden benoemde Müller al gauw zijn vrouweling Dijkhuis tot persoonlijk secretaris en hoofd van het kabinet van de burgemeester. Veel aandacht voor de ontwikkelingen binnen het Rotterdamse bestuursapparaat.

De beschrijving van de wederopbouw maakt veel duidelijk over de ongenoegens die bij betrokkenen speelden, ook de

samenhang met de annexatie in 1941 van omliggende gemeenten wordt nu duidelijk, terwijl de bouwstop van 1942 een voorlopig einde maakte aan de zo voortvarend begonnen wederopbouw. Werken voor en samenwerken met de Duitsers, vrijwillig en gedwongen komt uitgebreid aan bod.

Rotterdam heeft een heel eigen rol gespeeld in het verzet tegen de Duitse bezetting en de Jodenvervolging, duidelijk wordt het begin en de ontwikkeling hierin beschreven. Ook kreeg Rotterdam te maken met geallieerde bombardementen op de havens.

Bij het bombardement op 31 maart 1943 ging het helemaal mis en werd een woonwijk rond het Marconiplein getroffen met vele doden en gewonden. Uitgebreid wordt deze 48e missie van de USAAF besproken.

De NSB komt uitgebreid aan bod, veel is de schrijver te weten gekomen via Dijkhuis. Een overzicht van de verzetsorganisaties is slechts een summieri samenvatting van het standaardwerk van Van der Pauw "Guerilla in Rotterdam" uit 1995, waarin het paramilitaire verzet uitstekend beschreven wordt.

Na Dolle Dinsdag krijgt het verzet ook andere taken zoals het organiseren van sabotageploegen ter voorbereiding op de eindstrijd en bevrijding. In september 1944 begonnen de Duitsers met het vernielen van kades en haveninstallaties.

Een apart hoofdstuk wordt gewijd aan de grote razzia's op 10 en 11 november 1944, het verloop en de resultaten, ook de Liese-Aktion van begin januari 1945 komt aan bod.

De Hongerwinter kende vele facetten. De criminaliteit komt hier ter sprake en de aanpak van de zwarte handel door het verzet. Opmerkelijk is dat het verzet vanaf begin 1944 tot aan de bevrijding alleen al in Rotterdam rond de honderd aanslagen heeft gepleegd op personen, waarvan tachtig met dodelijke afloop.

Vaak leidde dit tot heftige Duitse reacties en represailles. Dieptepunt was het neerschieten op 12 maart 1945 van veertig mannen op de Pleinweg en Hofplein.

In maart 1945 stortte een V-1 neer in de wijk Blijdorp, terwijl op 30 april 28 mannen en vrouwen uit het hoofdbureau van politie

aan het Haagse Veer werden bevrijd .

Na de voedselhulp uit Zweden en Zwitserland begin januari 1945 werden op 29 april voedseldroppings boven vliegveld Waalhaven uitgevoerd, terwijl men in Terbregge een omvangrijke ontvangstploeg klaar had staan. Wel werd voedsel gedropt op Terbregge van 30 april tot en met 8 mei 1945. Natuurlijk komt de bevrijding ruim aan bod evenals de laatste gevechten tussen NBS en Duitse soldaten en Kriegsmarine, de arrestaties, het kaalknippen en de intocht van de Canadezen.

In de epiloog aandacht voor het herstel van de havens, de zuivering van de politie, misstanden in de NSB-kampen en de berechting van Müller en Dijkhuis.

Duidelijk wordt het positieve effect dat Völkers op Rotterdam heeft gehad, zowel stad als bevolking hebben in de oorlog veel aan hem te danken.

Na de noten, volgt een prachtige kleurenverzameling van affiches uit de oorlogstijd. In de uitgebreide bijlagen vele extra's: luchtaanvallen op Rotterdam in de oorlog, oorlogsschade, beschrijving van de verwoestingen door de mei-oorlog, verzetsorganisaties en overvallen door knokploegen, zeer bijzonder de memoires van Dijkhuis, terwijl de schrijver besluit met correcties en aanvullingen op zijn eerder genoemde boek "Guerilla in Rotterdam".

Een imponerend boek, drie kilo zwaar, een standaardwerk over Rotterdam in de oorlog.

Er staat niet alles in, maar alles komt wel ter sprake, zodat het een geweldige kapstok is, waardoor het boek thuis hoort in de boekenkast van ieder die zich bezighoudt met Rotterdam tijdens de oorlog.

Mijn complimenten voor de schrijver die zo'n evenwichtig stuk geschiedschrijving voor elkaar heeft gebracht! Dit boek is zijn prijs dubbel en dwars waard!

(Dirk Docter)